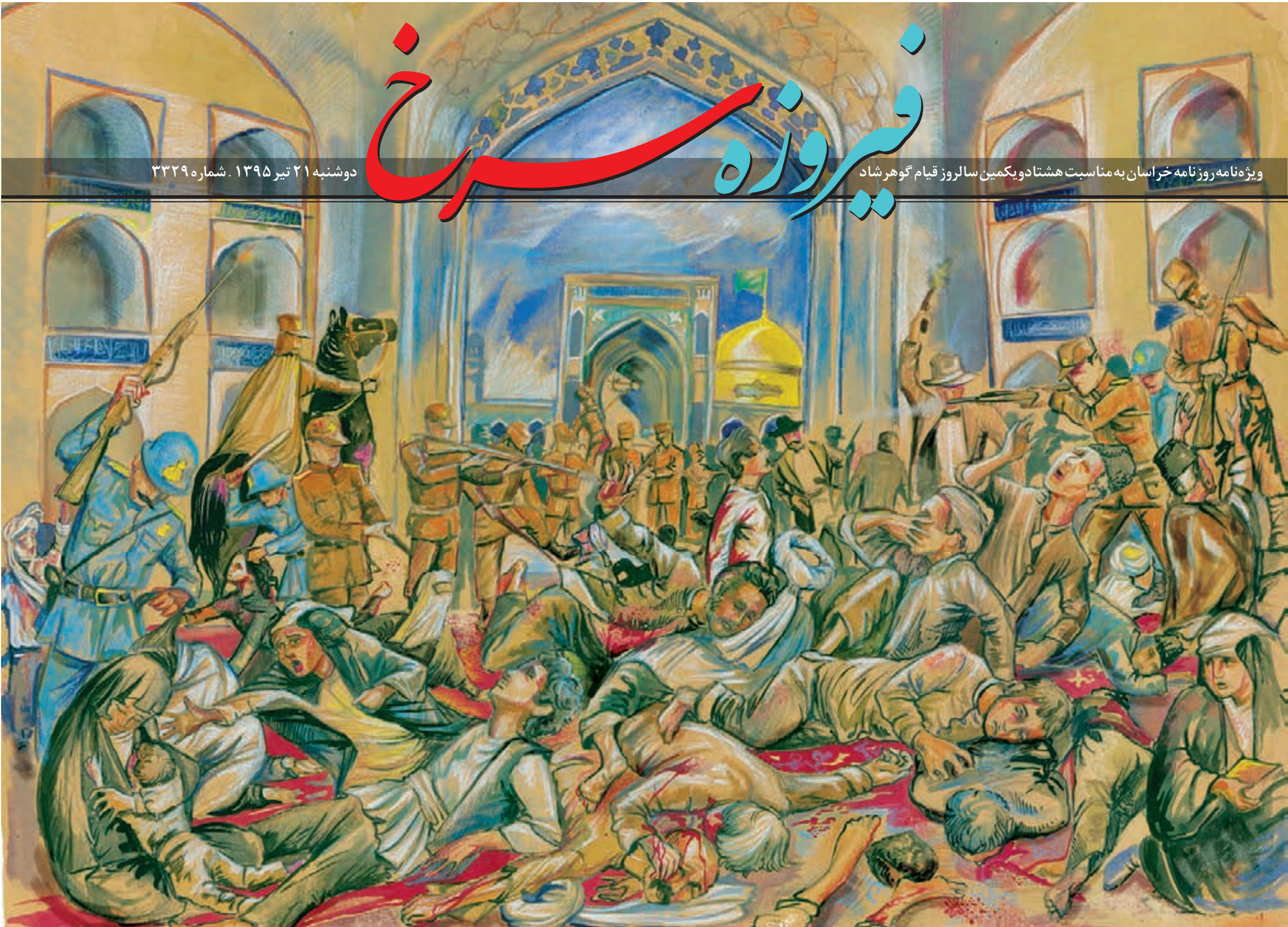

ویژه‌نامه روز نامه خراسان به مناسبت هشتادویکمین سالروز قیام گوهر شاد

تصویرگری: مصطفی شفیعی کدکنی

شرحی کوتاه درباره چرایی و چگونگی وقوع قیام مسجد گوهر شاد

روزی که کاشی‌های فیروزه‌ای رنگ خون‌گرفت

جواد نوابیان رودسری

واقعۀ «قیام مسجد گوهر شاد» را می‌توان رویارویی جدی و تمام عیار مردم با سیاست‌های ضد دینی رضاشاه دانست. شهر مشهد، به عنوان شهری مذهبی، پیش از این واقعۀ، در ماجرای تغییر لباس مردان و اجباری شدن «کلاه پهلوی»، از خود مقاومت‌هایی نشان داده بود. در آن زمان، «محمودلی اسدی»، نایب التولیه استان قدس، اعتقاد داشت که به دلیل جو مذهبی و جایگاه دینی مشهد، نباید برای اجباری کردن لباس جدید در این شهر، مانند برخی نقاط کشور، از زور استفاده کرد. او این مسئله را با مرکز در میان گذاشته بود. با این حال، به «پاکروان»، استاندار وقت، دستور داده شد قانون اجباری شدن لباس غربی را در مشهد، با شدت و حدّت اجرا کند. با آغاز سال ۱۳۱۴ ش، رضاشاه به فکر اجرای کامل سیاست‌های ضد مذهبی خود در و در رأس آن ها، اجباری کردن «کشف حجاب» افتاد. به همین دلیل جشن‌های متعدد، با پهنانه‌های مختلف، در سراسر کشور برپا شد و طی برگزاری آن‌ها، گروهی از بانوان، بدون حجاب اسلامی، در جشن شرکت می کردند.

تا پیش از آن، «کشف حجاب» تنها در مجالس غیر عمومی رایج بود، اما رویکرد جدید، نشان می‌داد که رژیم پهلوی، در پی عمومیت بخشیدن به این رویه است. نگرانی شدید مردم و علما از این مسئله، واکنش‌های متعددی را در پی داشت. این واکنش‌ها، به‌ویژه پس از برگزاری جشن شیراز زمانی که مردم این شهر در اعتراض به حضور بانوان بی‌حجاب در جشن، مجلس را ترک کردند، شدت بیشتری پیدا کرد. در مسجد وکیل شیراز، مرحوم «سید حسام‌الدین فال اسیری»، در اعتراض به «کشف حجاب»، سخنرانی شدیدالحنی کرد. در تبریز نیز آیت... «سید ابوالحسن انگچی» و آیت... «آقا میرزا صادق آقا» به تقبیح این رفتار پرداختند و نسبت به عواقب سیاستی که رضاشاه در پیش گرفته بود، هشدار دادند. نتیجه این اعتراضات، شدت عمل بیشتر رضاشاه، زندانی شدن مرحوم «فالی» و تبعید علمای تبریز به سمنان بود.

آگاهی از وقایع شیراز و واکنش

علما و مردم مشهد

با رسیدن خبر وقایع شیراز و تبریز به مشهد، علما و مردم این شهر نیز به حمایت از مبارزات برخاستند. فضای ملتهب شهر و شرایط بحرانی

ناشی از اقدامات رضاشاه، باعث شد، علمای شهر برای تصمیم‌گیری و اتخاذ راهکاری مؤثر، جلساتی بر گزار کنند. طی این جلسات، آیت... «سید حسین قمی»، آیت... «سیدیونس اردبیلی» و جمعی از علمای مشهد، به این نتیجه رسیدند که وقایع روی داده، مقدمه‌ای برای اجباری شدن «کشف حجاب» است و باید با آن مقابله کرد. مرحوم آیت... «سید حسین قمی»، طی سخنانی به تحلیل و بررسی شرایط به وجود آمده پرداخت و با چشمانی اشک‌آلود، خطاب به مردم، گفت: «امروز اسلام، انسان فداکار می‌خواهد و بر مردم لازم است که در برابر این سیل بنیان کن که خانه ارزش‌ها و دژ استوار دیانت را مورد تهدید قرار داده، قیام کنند.» در پی این تصمیم، آیت... «سید حسین قمی» پس از دیدار با «پاکروان» و «اسدی»، از آن‌ها خواست موضع علما و مردم مشهد را درباره سیاست‌های ضد دینی رضاشاه، به وی اطلاع دهند، اما این دو نفر، که جرأت انجام این کار را نداشتند، از پذیرش درخواست آیت... «قمی» سر باز زدند. به همین دلیل «آیت... «قمی» روز ۹ تیرماه ۱۳۱۴، به همراه سه تن از اطرافیان، راهی تهران شد تا شخصاً با رضاشاه دیدار و گفت‌وگو کند. «آیت... «سید حسین قمی»، پس از ورود به تهران، با استقبال گسترده مردم روبه‌رو شد. هم تعدادی از روحانیان و علمای مشهد را بازداشت کرد، اما این اقدام ناشیانه بر اعتراضات عمومی دامن زد. مردم شهر مشهد و روستاهای اطراف، برای اعلام اعتراض خود به سمت حرم مطهر امام رضا(ع) حرکت کردند.

آغاز تحصن و سخنرانی «شیخ

بهلول»

با اجتماع مردم در حرم مطهر رضوی، سخنرانان به تشریح شرایط بحرانی و خطرناک به وجود آمده پرداختند. یکی از این سخنرانان، که صحبت‌های وی بسیار مورد توجه مردم واقع شد، مرحوم شیخ «محمدتقی بهلول» بود. وی که از چندی قبل و در پی وقایع شیراز و تبریز، به سخنرانی در شهرهای استان خراسان، علیه

در نخستین

دقایق بامداد

روز ۲۱ تیرماه

سال ۱۳۱۴،

تیراندازی به

سوی متحصنان

مسجد

گوهر شاد آغاز

شد. طی چند

ساعت صدها

نفر به شهادت

رسیدند. تعدادی

از مردان و

زنان و کودکان

برای حفاظت

جان خود به

ایوان‌های مسجد

پناه بردند، اما

نتوانستند از

گلوله دژخیمان

رژیم پهلوی در

امان بنانند

سیاست‌های ضد مذهبی رضاشاه پرداخته و تحت تعقیب قرار گرفته بود، با شنیدن خبر دستگیری آیت... «قمی» و اجتماع مردم مشهد در حرم مطهر رضوی، روز ۱۷ تیرماه ۱۳۱۴ از قائل وارد مشهد شد و در جمع مردم به سخنرانی پرداخت. مأموران شهربانی وی را بازداشت و در یکی از اتاق‌های صحن کهنه (صحن انقلاب فعلی) حبس کردند، اما مردم با حمله به محل بازداشت وی، او را آزاد کردند. «عباسعلی وهاب زاده»، در کتاب «کشف حجاب از کشف حجاب»، می‌نویسد: «بهلول طی سخنرانی‌هایی پرشور، به کشف حجاب حمله کرد و این حرکت را تنهاجمی علیه دیانت و ارزش‌های معنوی دانست.» در پی این سخنرانی «بهلول»، تحصن مردم مشهد در «مسجد گوهر شاد» آغاز شد.

محاصره مسجد و قتل عام

متحصنان

زمانی که خبر این تحصن به رضاشاه رسید، وی دستور برخورد شدید با آن را داد. به این ترتیب، همزمان با اذان صبح روز جمعه، ۱۹ تیرماه ۱۳۱۴، نیروهای نظامی، به فرماندهی «ایرج مطبوعی»، «مسجد گوهر شاد» را محاصره و از ورود افراد جدید به آن جلوگیری کردند. با این حال مردم، حاضر به ترک مسجد و برهم زدن تحصن‌نشند. رضاشاه که از شرایط به‌وجودآمده به شدت خشمگین بود، فرمان تیراندازی به مردم را صادر کرد. نظامیانی که مسجد را محاصره

امروز؛ راهپیمایی «مدافعان حریم خانواده» در مشهد

قاسمی-مسلمی

همزمان با سالروز قیام مردمی مسجد گوهر شاد راهپیمایی «مدافعان حریم خانواده» از ساعت ۸ و ۳۰ دقیقه صبح امروز از محل میدان شهدا به سمت حرم مطهر رضوی بر گزار می‌شود. بعد از پایان راهپیمایی، آیت... علم الهدی نماینده ولی فقیه در خراسان رضوی در مسجد گوهر شاد به سخنرانی می‌پردازد و قطعنامه پایانی راهپیمایی عفاف و حجاب نیز در همین مکان مقدس قرائت می‌شود. همچنین سید سعید سرابی مدیر کل فرهنگ و ارشاد اسلامی خراسان در پیامی به مناسبت روز ملی عفاف و حجاب، ضمن پاسداشت یاد و خاطره شهدای قیام مسجد گوهر شاد و گرامیداشت این حماسه مردمی آورده است: «بار دیگر از منظر اتحادت دایبری فرهنگی با شهدای آن قیام پیمان می‌بندیم که از هیچ اقدام فردی و اجتماعی در باب توسعه و ترویج فرهنگ حجاب و عفاف غفلت نورزیم».

پیشرفت ۹۰ در صدی پروژه ساخت موزه گوهر شاد

در ایام سالگرد واقعه قیام گوهر شاد همچنین مدیر امور فرهنگی و گردشگری شهرداری مشهد از پیشرفت ۹۰ در صدی پروژه ساخت موزه گوهر شاد خبر داد و گفت: تنها کار نصب مجسمه‌ها در این موزه باقی مانده است و تمام تلاش خود را می‌کنیم که تا پایان تیرماه مراسم افتتاحیه موزه گوهر شاد برگزار شود. به گزارش ستاد خبر همایش ملی قیام گوهر شاد، علی قنابوز چی یکی از اهداف ساخت موزه گوهر شاد را به تصویر کشیدن این واقعه مهم تاریخی دانست و گفت: از آذر ماه سال گذشته با در نظر گرفتن مکانی ثابت برای ساخت مجسمه و همچنین جمع‌آوری اسناد و مدارک باقی مانده از قیام گوهر شاد، اقدام برای ایجاد موزه آغاز شد. منزل تاریخی داروغه در مجاورت حرم مطهر رضوی به عنوان مکان اولیه موزه گوهر شاد در نظر گرفته شده است. وی افزود: موزه گوهر شاد به ۱۱ بخش تقسیم شده و ۲۲ مجسمه در آن تعبیه می‌شود که از زمان به قدرت رسیدن رضاخان تا واقعه گوهر شاد را به تصویر می‌کشد.

اعلام ویژه بر نامه‌های روز عفاف و حجاب آستان

همزمان با فرارسیدن سالروز قیام مسجد گوهر شاد و روز حجاب و عفاف آستان قدس رضوی ویژه برنامه‌های متنوع را با عنوان سبک زندگی عقیقانه بر گزار می‌کند. به گزارش خراسان رضوی، حجت‌الاسلام والمسلمین «سید جلال حسینی» دبیر شورای عالی فرهنگی آستان قدس رضوی دیروز در نشست خبری که در حرم مطهر رضوی برگزار شد اظهار کرد: به این مناسبت بیش از ۴۶ برنامه محوری از سوی آستان قدس رضوی اجرا می‌شود. دبیر شورای عالی فرهنگی آستان قدس رضوی، تبیین دایرة المعارف حجاب و عفاف، برگزاری همایش ملی زیارت در ۲۱ تیرماه، راه‌اندازی سامانه اینترنتی جامع حجاب و عفاف، ارائه پایان نامه‌ها، مقالات و ... در زمینه حجاب و عفاف، ارائه دو فیلم کوتاه درباره واقعه مسجد گوهر شاد، ارائه ۸۱ داستان در فضای مجازی، اعزام مبلغ به حاشیه شهرها و روستاهای محروم، برگزاری کارگاه‌های آموزشی، اجرای مسابقه با حضور ۳ هزار تشکل جوانان رضوی، تهیه فصلنامه حجاب و عفاف از طرف دانشگاه علوم رضوی، برپایی نمایشگاهی از اسناد قیام مسجد گوهر شاد و ایستگاه نقاشی را از جمله برنامه‌های هفته عفاف و حجاب در این آستان عنوان کرد.

ساخت موزه

گوهر شاد

۹۰درصد

پیشرفت داشته

است. موزه

گوهر شاد به ۱۱

بخش تقسیم شده

و ۳۲ مجسمه در

آن تعبیه می‌شود

که از زمان به

قدرت رسیدن

رضاخان تا

واقعۀ گوهر شاد

را به تصویر

می‌کشد